

ایڈیٹر وہبشیر عبداللطیف قلیاچہ، پرنٹنگ پریس ٹیبل باغ کونڈغان شینگ کرسا پور و آفس 302 قحز ڈفلور یونیورسل پبلیکس فیزر 1 جناح روڈ کونڈغان تالان کرے

18 مئی 2023ء

بیرہ دہ بندغ ناولی

کینیائی آبادیا کو پنی آ قوم دینا غت آن چکا قبیلہ غاتیان اسٹ اسے، واوقا بولی و داسرا سل (10) آن ہم بندغ چارہ، واوٹی ہیبت کنگت کیرہ۔ ودا قوم و گزنی گھیر کرینے کہ واوقا بولی داسہ چنگک کیک۔ افریقہ ٹی پین ہم ہندن ٔکھی قوم ایر، ہرافتے ہندا ورا نا حا لیت مون تروک ٔ، اوام متحدہ تعلیمی، سائنس و ثقافت تون تعلقہ ارادارہ یونسکو نا پانگک ٔ کہ دا بولی ٔ چنگک کن مدتی کاروانی المی ٔ۔ و لے یاکو بولی ٹی ہیبت کروک آ ہندا منہ پچوک آ بندغ اک ہم تینا بولی ٔ چنگک کن ح تقوک سلوک ٔ۔ و واوک تینا بولی ٔ چنگک نا گد یوکوش و متاماری تینی اختہ ٔ۔ دا بولی نا پاروک آ تا کست و کارشا ڈہنگ ٔ۔ و واوک ہندا ورا تینا زند انارگران ٔ کیرہ۔ و لے داسرہ ہم ایسری نا گنڈ آ راہی روان ٔ۔ و دانا جاگہ غا مالدری ٔ اولیت تنگک انگ ٔ۔ و دانا اصل سوب ہمسائے قوم اسے نا وڈوک آ زم ٔ، ہرانام ہمساینگ اٹی ٔ۔ بولی آن بیدس دا قوم ’مسائی‘ قوم اتون سیالگری نا سوب آن (ہرا کہ تعلق ہماز شون بلوک ارے، وادنا بولی ہم رکھوک آ بولی تیشی اوار ٔ) تینا ر بیدہ ٔ ہم کرار کرار آ است آن دسا کنگک ٔ۔ ہد دادے کہ دا قوم نا بیرہ 9 بندغ ہندن ایر، ہرا ک تینا بولی یعنی یاکوٹی روانی اٹ ہیبت کنگک کیرہ۔ و ہندا منہ بندغ تینا بولی ٔ و دوارہ زندہ کنگک کن ح تقیو۔ و اوک دابا ہت کیوٹی نا کل بندغ آ تا اسر دیوان یا چچی اس ہنگرہ، ہرائی بولی نا اہبت وادنا چنگک کن تینا خدمت آتے پیش کیرہ۔ دا بولی نا پاروک اک جنگل و بیابان تیشی آ باد ٔ،

واوک ہندا رے ہیلاک ہر ایر، کھی کرن آ تیان واوقا قول/ و بش واوقا ہندا ملک و میرات منے۔ پانگک کہ دا بولی ٔ پاروک آ تا پدتمنگ و تینا بولی و ر بیدہ غاتیان ہل تمنگ نا اصل سوب معاشی ٔ، یعنی واوقا علاقہ ٹی پاٹ انارگرچ انا سوب آن درخت آ تا گدنگ آن واوقا زند آ بھلوٹی غز ہم اس تمانے۔ و واوک تینا جنگل آ تیان دوسرا نو۔ و شمار و آبادی تا گنڈ آ مونا کنگک آ بیس منسو۔ و لے داسرہ بولی نارکھانا بابت ہر نوک آ کام گنج تار و اٹ جنگل آن چپ آباد مروک آ شمار انا اسکول اٹ چناتے یاکو بولی نا بابت پادار کنگک انگ ٔ۔ و دے اٹ ارادار، اسر واد بولی و اسر واد اس ر بیدہ نا بابت علم تنگک۔ و ہندا پچوک آ ’منہ یادہ بزرگ تینا بروک آ جین تینا بولی آن واحب کنگک نا جت ہیبت اٹ واوقا کلاس اٹ بریرہ۔ و دارانگی ہم تینا جاگہ غا کہ دا بزرگ اک تیت زسی تعلیم نا اصل مون ٔ ہم ہنخو۔ و انا اسکول نا اسر استاد سے نا پانگک ٔ کہ دا بزرگ آ تا کزیت نانا بولی نا کزیت نا سوب متنگ کیک، واکہ نانا بولی کزیت کرے تو تینن اٹ ننا ر بیدہ غا نا بابت اسر بھلوٹی اس ہم مدامی کیرام مریک۔ و ا بزرگ آ تا دا کوڑی آن موکل آن مُت ننے گام گنج کوئی مریک، واکہ وُن متنگ کتو تو ن مدام بے سہمی نا مون ٔ خون۔ وُن تو یاکو قبیلہ ہندا خس چنگک ٔ کہ اودے کینیا 42 نسلی برادری تیشی ہم حساب کتنگک، و لے دانا پچوک آ بزرگ اک ولدا ہم تینا بولی ٔ انگل کن تیار انس۔ و اوک تینا دا کوکوش اٹ خس سر سبب مریرہ؟ واپین ہیبت اسے، و لے اوک است جم ایر، کہ اوک کنگک آن مُت تینا بولی کن گڑاس تو کنگک نا متاماری ٔ کنگک ٔ۔

ناول ”دستار“ نا تنقیدی جاچ

پانگک خاچ سب انا نماز آ سا کینہ۔
 ”دانیام اٹی کس ٔ ارا ٹو گدر بیگا،
 عزت اللہ نا خون اٹی حیات ٔ پچاسی نا
 سزما“ (پنہ 86)۔ انت فاضل ناول
 نگار عدالتی فیصلہ غاتے ہندن آسان بار و اٹ معلومداری ہماز کچ اٹے۔
 سزما پندے۔ ارا ٹو اٹی کس پراسز
 دن کو شوتے ٔ میر سکندر خان پولیس نا
 ہماز انگا چھاپہ غاتیان تینا خلق ٔ ملک۔
 الاکس اوتینا سیال آ ساندہ حیدر آباد
 آبناس، سزما شہباز خان ہرا وخت
 تینا زین تیا و سزما آ ہنا کو میر سکندر
 خان ہموڑے سزما نا بنگلہ غا ورتون
 ملاقات کر مٹا (پنہ 55)۔ حالانکہ
 اوست محمد و حیدر آباد نا فاصلہ کم از کم
 500 کلومیٹر ٔ۔ و لے فاضل ناول
 نگار نا نوشت آن ہندن لنگک کہ حیدر
 آباد گڑھی نیرو ٔ۔ میر سکندر خان صیقل
 شاخ آن داپار مریک سزما تون
 ملاقات کیک۔
 ہماز جاگہ فاضل ناول نگار نا وختی
 لانچ کاریم ٔ اراہ۔ وُن کہ اسر سین
 اسے ٹی نوشتہ کیک ”ناک نیرو وچ نا
 وخت کس ہرک باسی آن آرام کنگک
 نس“ (پنہ 79)۔ ولدا ہندا استینا اٹی
 ہندا بیان کیک ”مگری کمال خان
 خاچو کس، شیخ اس خنگ۔ شیخ اٹی
 خنگ کہ اسر سراسر بیک اونا دستار ٔ
 ہرک ڈغار اٹی خلک۔ مگری کمال
 خان شیخ آن بش مریک۔ غیرت آن
 لڑنگ اٹی نمک۔ اونا توار زینا ہم
 بش مریک۔ اڑک کہ انت مس؟
 مگری کمال خان پانگک کنا کاٹم گل/
 کیک۔ ”کاٹم گل ناغل/ کنگک ٔ۔ ہندا
 خاطر آن شاید شیخ اٹی نت دو خلک،
 کنے کاٹم گل/ انا گولی اس ایت، اللہ کل
 ٔ جو ان کیک۔ ہی ہم خاچ سب تم تو
 نماز آ سا کینہ“ (پنہ 80)۔ ایگان
 پارے دے ناک نیرو وچ کس۔ واکان
 لُڈ لوفر اینو اکہ دولت نا خوبس تو
 بالکل ”میر“ پانگک۔ واکن شیخ ورم و
 رواج اس اف۔ ”دستار“ ناول اٹی
 ”سزما“ لہنگد ”مگری“ ٔ لہنگد و
 مثال آمار کہ ”موت بچکھنا کوٹ
 میں“۔ واکری دلاور و اویکو فیصلہ س
 واکان پرا نت مر و؟
 سزما، سزما، مگری گری، دستار
 بنوی داسرہ نظام اسے۔ نظام کن مدامی
 اسر مرید اصول اس، رسم اس روایت
 آ تار و اٹ سزما ریاگری نا دستار بندی
 مریک۔ اول تو مگری لاسر واد نا بھلا
 مار ٔ مگری گری لاسر واد نا دستار
 بیر فنگک۔ اکہ بھلا مار اہل متف تو قوم
 انا سلاہ اٹا اونا ارٹھیک یا سملو ہندن
 ترتیب اٹ ہرا نمبر نا کہ مار اہل مرے
 ہموڑے سزما لاسر مگری مقرر کنگک
 اوڑ دستار تنگک۔ اکہ اونا کل مارک
 نا بوسر، بوہلم تیان کس آ دا دستار
 تنگک، و لے سزما / مگری نا
 خاہوت نا سلاہ اٹ، و نظام ہندا
 مریک کبیک۔ مگری شیر جان نا ظم،
 زورای، مفاد پرستی، خویشی ٔ خسا
 سزما شہباز خان مچی اس خوبنگ۔
 دانی یوسف نا ارا فیض محمد نا دلاور ہرا
 کہ خلق آن پیش شارانہ خوانا ننے
 اوڑ مگری گری نا دستار تنگک۔ دستار ٔ
 اسے نا سلاہ پیش کرینے، پوسکن ٔ
 سیٹ اپ اسے نا نظریہ اس جیش
 کرینے تو اہم تیت جو ان ٔ کزدار
 اسے نا روشانی ٔ مارک پوسکن آ مگری
 تنگک تون کل فیصلہ ٔ تینا خاہوت نا حق
 اٹی تس۔ تینا تران اٹی سزما نا برخلاف
 اسر ہیبت اس ہم کتو۔ حالانکہ قوم ٔ پد
 بنگ اٹی مگری آن تو زیات سزما نا و
 گل نا پین آ کر س۔ ماہ گل تو کسک
 ہنا، واپین آمروک آ ڈغار تے اونا مار
 متنی اب نا حق اٹی تنگک۔

”کاپر“ ڈاکٹر علی دوست بلوچ نا فکری آدر شتم

محمد یاسین بلوچ

بھل انا گد کنگک نا شوق اٹ پت
 اس جوڑ تیا گئی تو بندغ ہسون
 مریک۔ افسانوی مجموعہ ”کاپر“ نا
 افسانہ ”کہا باندات“ اٹی ہم سویت
 یونین نا ہر کنگ آن بروک آ تہو ڈاکٹر
 آن متائی بلنگ کن بلکہ، و لے
 واژان مت سویت یونین نا چنگک نا
 حوال ڈاکٹر مختصر کرے، ڈیہی دنگ
 اک ہندن شیف ویزا مرسا ہنا کہ
 روشنائی نا کل اومیت اک غلا سمر۔
 و اسر کنگک اس کس کہ مونی بس،
 و لے ڈاکٹر صاحب نا فرشتائی پین
 ہیبت اسے کہ مت انا دور تینی خوانندہ
 تنظیم اک علم انا گنڈ آ چکار کیرہ، و
 سویت یونین نا پنگک آن پد ہموک
 سیاست نا خراب انگا کڑاٹ اوار سمر
 ”تصیر“ نا کزد ہندا افسانہ اٹی سیاسی
 بدکاری نا اسر ساف ٔ عکس اسے کہ
 غریبی نا مون آ نصیر سلہ بنگک و
 سیاست اٹی شیخ ہلیک ولدا اودے اسر
 چنگو ملازمت اس ملک، و لے مون نا
 بربر، ہندن چاکہ ہر بدبختی ٔ مونی
 انگ نا جہد ٔ کیک۔ وخت اس سرمایہ
 دارانہ نظام نا ہموڑ ہم کہ اونا راجی زند
 ٔ بھکاری نا کنگ آدیک، واوقا زنی آ ہم
 تیرہ کیک۔
 افسانہ ”کاپر“ ٔ ہر کو کہ اوٹی اوار ہر
 دفتر آن مایوس مریک گڑا منطقا نا
 نوکری ٔ برداشت کنگک کن پیش
 کاک۔ واکان جو ان کس کہ ویزا تے
 اڈ تنگک۔ و لے اونا کنگک تیت کام کچ
 ٔ کسر اس پیش تمبو۔ بے وس بان انگا
 دے آ تو لنگ و ڈھول و زینل خلگ ٔ
 ولدا ہمون مریک کہ ”ہنو پچو“ نا کوکار
 اک بوز مریرہ کہ داسر شاہوشا ہوا ک
 شامیر جو کوشن کس۔ ورو نا خراب انگا
 سیاسی راہ شوک زورای آن شاہ ٔ
 وزیر جوڑ کرسا و تینا راج ٔ غلامی نا
 تہاری اٹ مون تر۔
 واکر صاحب ہر ہندا نا سیاسی بے وولی
 تے نشان ایگ، مکینفی، ملای،
 نادر شتم ٔ نشان تنگک نا جہد ٔ کیک کہ

تہذیب نا گدنا اٹ
 ممکن آدودا نا نشان اٹ
 تو ران، گدروشا، بیکان
 سیستان و بلوچستان اٹ
 دا ڈیہا نا پارسی
 تینا ڈغار نا وارث اٹ
 ای مروک بلوچستان اٹ
 ای بلوچ اٹ
 ای بلوچستان اٹ
 گنڈاڑھ، نو شہرہ، سنگھیں ڈھور
 و ز پھل انگ وطن کنا
 پد، جو جو لم و پھو اٹی زند
 نائن رود و چمن کنا
 گوارخ، بوئے مادران و زینا انگا
 دار و تیان
 پد و من کنا
 ای بلوچ اٹ!
 ای بلوچستان اٹ
 سے کرد و سال ممکن آ
 بلوچی تھرم نا گام کن تون
 ارا کرد و سال قدیم
 گنگ نا پین سنگت اسے تون ریگرہ۔
 ٹوکپ اس گد ہیبت آن پد ہندا رے
 مٹا اس اتیرہ نکاح خوانی مریک۔
 وائی شیخ ٔ شک اس اف کہ محبت و
 انسان نا سر قدرتی ٔ جوڑہ اسے۔ پارہ
 کہ ”محبت کتنگک بلکن محبت
 مریک۔“ یعنی محبت شاعری آبار
 ”آورد“ آن زیات ”آمد“ نا سلسلہ
 سے۔ و لے قومی قبائلی رسم رواج
 مرے یا اسلام مرے واکن گڑاس ہد
 مقرر کرینو۔ گڑاس وڑ و ڈول وضع
 کرینو۔ ”دستار“ اٹی ہرا وڑ و ڈول
 کاریم اٹ تنگک، و اسنے قبائلی رسم و
 رواج آ تار دات ٹھیک ٔ، سننے کہ
 اسلامی وڑ و ڈول انا واد۔
 داڑے اسر پین ہیبت اس المی ٔ کہ ننا
 اٹس کہ عورت فاؤنڈیشن اسٹال نا
 نوشتہ کارک ٔ۔ و اوک وخت اس ہم دا
 سوچد کہ نیازی تا حق آ تا سیوٹی ہرا
 غیر اخلاقی، غیر اسلامی تاثر تنگک نا
 کوشت آتے کیرہ۔ انت اوڑ اگڑا تے
 تیت ہم پسند کیرہ یا آخا؟ یعنی اوک
 ایلوفا بار و اٹ دا پارہ کہ سزما نا است
 ہراڑے خوبسکہ ہموڑے اونا سا کنگ
 برام متو۔ و انا نیازی تا حق آ تا بھلو خلاف
 وزی اس مس۔ حتی کہ داڑے اسلام نا
 ہم دھو کیرہ کہ اسلام نیازی و زینہ
 غاتے بربر نیازی تا حق تے تون دیران؟
 یا ناسر رواج آتے کہ نیازی
 ٔ و انا حق آ تیان بے سواد کینہ۔ سوال دا
 ودی مریک کہ انت ہندا نوشتہ کارک
 تینا خاہوت نا سزما سے نہ ہم غاپین نا
 ماراے تون ملنگ گپ و پکاری کنگک آ
 برداشت کیرہ؟ انت تینا ٹیلی نا سزما

فاضل ناول نگار نا ترینگ نا کوشت
 کرینے کہ ننا راج اٹی نیازی تا حق
 آک ملپسہ نہ ٹھیک ٔ وُن تو ہر نوشتہ کار
 نا ہندا کوشت مریک کہ ہراڑے بے
 انصافی مریک، انسانی حق آ تا خلاف
 وزی مریک تو واقفا خلاف مخلوق اٹی
 شعور و دی کنگک کن نوشتہ کنگک۔ و لے
 نوشتہ ہماز نازک ٔ معاملہ سے۔ کس
 ماڑی اس تنگک اوڑے خشت آتے
 ہندن تر و ہندا تنگک کہ شیف آن
 بزا سکان کس ٔ عجیب اس نظر برف۔
 و لے اسر ناول نا نوشتہ کار اس لوز آ تا
 کارگیر مریک۔ اونا زومار کیک ماڑی
 جوڑ کروک آ سزما آن ہم زیات
 مریرہ۔ اسنے کہ سزما نا خوبسچی و بے
 چکاری اٹ کاریم کنگک آن بیرہ اسر
 ماڑی اس خراب مریک۔ اکہ ماڑی
 اس تے تو بیرہ اسر خاہوت اس تہا
 مریک، و لے اسر نوشتہ کار اسے نا غیر
 ذمہ داری و خوبسچی آن کچ آراج غلط ٔ
 تاثر اس بلک، کچ آراج تہا مریک۔
 ناول اٹی محبت، ماہ گل نا کبیر تون برام
 کنگک آن نمون منگ، یوسف تون
 ترنگ، نیازی تا حق آتے کن ہیبت
 کنگک، یوسف و ماہ گل ٔ ترنگ اٹی
 اچھو خان اسر دے یوسف و ماہ گل نا
 مس سنبھانگ کن روان مس
 قیصر خان بھل
 کرے احمد خان اینو ہندا رے مر، احمد
 خان پارے قیصر خان اٹی ہندا رکوت
 قیصر خان اٹی اسر کاریم اس کر۔ مولوی
 صاحب ٔ پاکہ ای نے کن اریغ (1)
 ”اسر دے زینا مخرہ اٹی ماہ گل ٔ
 پارے داسر نا ورا ٔ، تے تینا ملخو کیرہ،
 ماہ گل تا تی کنے اے تین کن پین
 ملخو اس پت و امون مُت آ مار ٔ وای
 تو برام کپہ“ (پنہ 54-53)۔
 (برچا ٔ)
 زینہ مریرہ“ (پنہ 115-114)۔

برچا ٔ

فیصل

ہم کنا پنگ ٔ
 ای بلوچ اٹ!
 ای بلوچستان اٹ
 بی بی باختری نا جرات اٹ
 دہلی نا تخت ہم کنا پین ٔ
 حمل و جیند نا بہادری آن
 پرتیزی نا سنگت آ ہم کنا پین ٔ
 نوری نصیر خان نا جرات اٹ
 مشہد نا تخت آ ہم کنا پین ٔ
 ای بلوچ اٹ!
 ای بلوچستان اٹ
 وطن نا خوبیاٹ
 ہر وخت تنگک پال مسٹ ای
 تنگک و ناموس نا جنگ اٹ
 ورتون لال مسٹ ای
 پناہ وخت اس پنگ
 وخت اس است ہشوک
 وخت اس کیوٹی نا مثال اٹ
 ای بلوچ اٹ!
 ای بلوچستان اٹ

ای بلوچ اٹ

کنا مجاہد.....
 میرتی سب خان و نوری نصیر خان اسک
 ای بلوچ اٹ!
 ای بلوچستان اٹ
 لطیف، الہیرونی، اقبال و ظفر علی خان نا
 گفتار نا ریٹ
 پیور ڈگر ناز، ہانی و شے مرید، ہستی
 مراد، و سستی پھول نا
 گہانا واد پارا نا ریٹ
 چلتن، کوہ البرز، کوہ سلیمان، تھار و
 ہر بونی
 ہمین آزبانا شارا نا ریٹ
 ای بلوچ اٹ!
 ای بلوچستان اٹ
 فاضل، قاسم، رگدان و رکھیل
 کنا پنگ ٔ
 مس، جام، رحم علی و تاجل
 کنا پنگ ٔ
 جو انسا، عزت، سوران، گل خان و

برچا ٔ

